

senožet nad Divjim jezerom je že precej let zaraščena, smrečice so že prave smreke. Drobna potka k njej vodi v prazno... Spuščam se h Kobiljemu jezu. Vse bolj strmo je in vse bolj glasno. Za jezom na daleč zeleni mrzla reka, cesta živi ob svojih glasovih. V hladnem poznem času je ljubitelji sanjavo ozke doline proti Beli ne motijo preveč.

KRAJ ZA SAMOTARJE

Svet okrog Kobile slovi med geologi po bližnjem flišnem oknu in morda po numulitnem apnencu pod jezom. Jamarje radosti ob deževjih veličastna vodna jama, potapljači ljubijo bližnje Divje jezero, botanikom se na pomlad po vsej dolini nekam oči solzijo. Z asfaltom je dolina postala turistična. Oblegajo jo športniki vseh sort: navsezgodaj jagri, potlej blenkarji, trimarji, biciklisti, mopedisti in tisti, ki se vozijo k Fežnarju na en pir. Včasih kdo cepne čez škarpo – pa kaj? Saj so drugi zadaj!

O Kobiljem jezu vem, da je bil sprva lesen, da je voda stekla po Rakah 1596. leta. Rake so do 1770. že obzidali. 1948. je povodenj odnesla jez. Današnjega so postavili tri leta pozneje.

GORA, KJER IMA DEŽ MLADE - RUWENZORI

EKVATORIALNI PETTISOČAKI

JANEZ PRETNAR

Zlagoma se vzpenjam v okljukah po poti, ki je začuda suha. Pobočji zapirajo orjaški balvani, poraščeni z raznobarnimi lišaji, med otočki bodičaste trave je mastno blato, ki ga že nekaj dni gazimo. V slabe pol ure sem na Stuhlmanovem prelazu (4160 m). Proti Zairu se sumljivo mračí, pa jo kljub temu udarim desno v pobočje gore Vittoria Emanuela. Komaj vidna steza se strmo dviga, plast zemlje s travo je dobesedno nalepljena na strmo pobočje, spust v dežju bi bil brez varovanja problematičen.

Senecij je vse manj; tu, nekje pri 4300 metrih, je »gozdna meja«. Na nasprotni strani se visoko gori svetijo seraki Margaritinega ledenika. Vzvalovana površina jezera Bujuku se temni in čeprav še ni pozno, se vrnem hitreje proti pločevinastima strehama kočé Bujuku.

IZZIV NA UGANDSKO-ZAIRSKI MEJI

Sanje so se uresničile: skrivnostni svet visokogorskih barjanskih planot, temnih granitnih sten in bleščečega snega »Mesečevih gora«. Dolgo sem čakal na to doživetje. Uspešno smo zaključili vzpona na Lenano in Kibo. K sreči ni dežja, čeprav bi lahko potrdili grafitu na pločevinasti steni bivaka: Jezus je prišel sem, da

Voda je po Rakah svoj čas tekla 3223 metrov daleč, tja do Šelštve, spotoma je v mestu gnala dve rudniški dvigali, dve kamšti (rudniški črpalki), drobilnico in pralnico rude, kovaško kladivo – pa še mlin in žago. Danes se voda iz Rak igra zgolj z elektriko.

Pot ob Rakah je sijajno sprehajališče. Njena romantična idila človeka pretrese prav do fundamenta. Prepustiti se ji ni težko. Idrjčani so ji na splošno do konca trdno vdani.

V njenih blagih senčnih ovinkih srečanja z bližnjimi niso brez tveganja. Šolska mularija se zapodi v dir, kadar jih na mopedu dohiti telovadni učitelj. Samotnega trimarja se ne sme pozdraviti, lahko bi mu podrl ritem. Poparane je primerno spregledati. Pasjo družbo je najbolje od daleč preštudirati (če je dovolj časa). Prav milo je naleteti na uhojene srednje letnike, ki so se podali zgolj v hlad in na zlóžen klepet. Beseda da besedo in beseda ni konj. Naj le o vremenu zinemo – nekaj je bilo: prežlahtni mirni svet ob Rakah, mimo studenčka, Felca in čez Bernikov plaz smo z našim druženjem za trenutek povzdigniti.

Čez Mejco se končno odpre mesto. Pozabljeni so Rake, mir je le še v srcu.

bi se naučil hoditi po vodi, po petih dneh zna to tu vsak!

Vedno več Slovencev obiskuje vzhodnoafriške gore. Najbolj je oblegan Kilimandžaro; ne zahteva veliko tehničnega znanja, pot je uhojena in na gori so kočé s primernim udobjem. Škoda, da je zapostavljen elegantnejši Mawenzi, ki se izgubi ob obleganem Kibu. Dvojčka Nelson in Batian v Mt. Keniji sta rezervirana za alpiniste, Mt. Lenana pa je primeren cilj za trekingaše.

Drugačen je izziv pogorja Ruwenzori, ki leži tik nad ekvatorjem na ugandsko-zairski meji. Pokriva kar 6000 kvadratnih kilometrov površine in meri 120 km v dolžino ter 60 km v širino. V prazgodovini nastajanja Zemlje je to območje doživelo velike tektonske premike. Osrednji del tvorijo metamorfne kamenine, ki spominjajo na sestavo osrednjega dela Alp, na južnem in severovzhodnem delu je vidno nekdanje vulkansko delovanje. Območje je bogato z bakrom in kobaltom; največji rudnik je v Kilembiju, topli vreli pa opozarjajo, da so bile na delu mogočne sile. Poledenitev je obsežnejša kot na višjem Kibu zaradi padavin, ki so pogorju tudi dale ime: gora, kjer nastaja dež ali izdelovalec dežja.

Ime ni naključno, saj tod pade tudi do sedem

metrov dežja; na gori je tristo deževnih dni, dež v višinah nad 3400 metrov tudi preide v sneg, obdobja lepega vremena so kratkotrajna, še največ od decembra do marca in od junija do avgusta. Kljub temu planinci, ki v »suhi dobi« poizkušajo vzpon, pogosto obupajo, saj jih dež in megla prisilita k umiku in sploh ne vidijo višjih vrhov. Najboljše razmere so zjutraj in proti večeru.

Ruwenzori je doživel več poledenitev, ki so zapustile sledi v obliki dolin Mubuku in Bujuku z velikimi morenami. Danes se ledeniki umikajo; Elenin ledenik se je v nekaj desetletjih umaknil za več sto metrov. Vode se zbirajo v jezerih in močvirjih, ki so največja ovira pri dostopu, ter odtekaajo v pritoke Belega Nila.

ŠTIRITISOČAKI IN PETTISOČAKI

Flora in favna se ne razlikujeta od tiste v drugih visokih afriških gorah, le da je tu rastlinstvo zaradi obilnih padavin dobesedno podivjalo; govorimo o rastlinskem gigantizmu. V petih pasovih se rastlinstvo popolnoma spremeni. Nad savano in obdelanim svetom je tropski deževni gozd s kvalitetnim lesom, ki ga neusmiljeno izsekavajo, divjimi bananovci in praprotni. Med 2500 in 3500 metri prevladuje bambus in podrast, pojavlja pa se že resje orjaških razsežnosti, tudi do deset metrov visoko in ovešeno z lišaji in lijanami. Hoja skozi tak gozd je skrivnostna, stalno v zelenem somraku. Višje se bambus umakne vresnicam, lobelijam in senecijam. Zlasti drevesaste senecije prevladujejo nad resasto travo, vmes pa je veliko slečev in grmov s pisanim cvetjem. V alpskem svetu nad 4000 metri so še redki gozdovi senecij, zlasti v ozkih dolinah, izraziti pa sta tudi bequartova in wollastonova lobelija.

Živali so redke, zlasti v Ugandi; nižje v savani so sloni in bivoli, v pragozdu šimpanzi in modre opice ter divje svinje. Kralj živali je leopard, ki za plenom zaide tudi nad 4000 metrov visoko. Najvišji masiv je Stanley s tremi pettisočaki in z najvišjim vrhom Margerita (5119 m). Druge pomembne skupine so še Speke (najvišji vrh Vittorio Emanuele, 4890 m, z obširnimi ledenikom Speke), Baker (Edward, 4843 m), Gessi (Iolanda, 4715 m), Emin (Kraepelin, 4791 m, in Umberto, 4798 m) ter Luigi di Savoia (Sella, 4627 m).

Znameniti Ptolomej je že v 2. stoletju opisal Mesečeve gore; imel jih je za izvir Nila - in ni se dosti zmotil. Prvi Evropejec, ki je ugledal Ruwenzori, je bil angleški raziskovalec **Henry Stanley** 1876. leta. Kasnejši raziskovalci so prečili visoke prelaze. Brez dvoma je prelomnica leto 1906, ko se je na vse višje vrhove povzpел **vojvoda Abruški**. V odpravi so bili biologi, geodeti, geologi, znameniti gorski fotograf

Sella ter vodniki iz Courmayerja. Sellove fotografije so še danes zavidanja vredne, še več njegovih fotografij je iz odprav v Kavkaz in Karakorum. Sledili so alpinisti, ki so preplezali granitne stene. 1929. leta so kolonialni gospodarji Konga, Belgijci, vključili goro v Albertov narodni park in začeli graditi kočje, podobno je bilo tudi na ugandski strani.

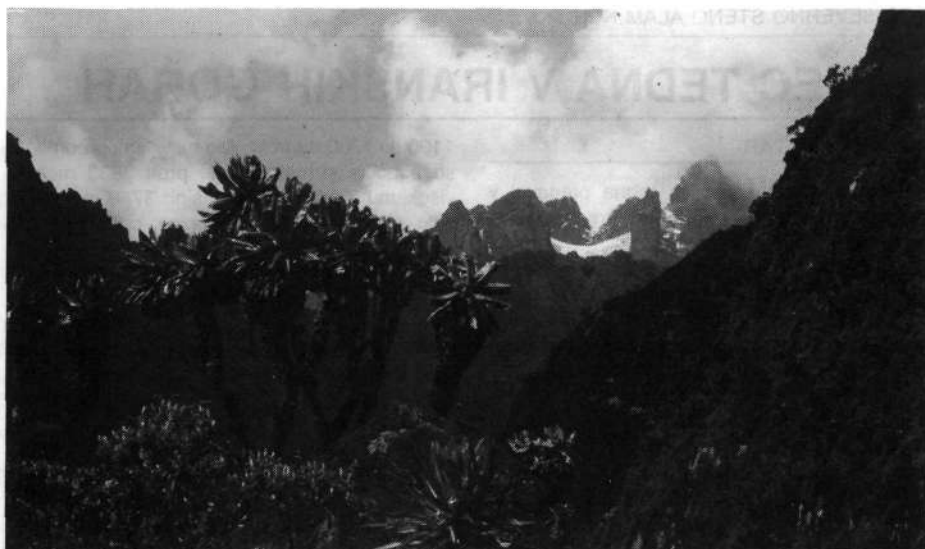
Dobrih deset let je bil vzhodni pristop onemogočen zaradi državljanske vojne. V zadnjem času so se razmere stabilizirale, pot je popravljena, zgradili so dve novi kočji, stare pa obnovili. Kasese in Fort Portal sta izhodišči. V Nyakalengiji je upravna zgradba narodnega parka, kjer je treba plačati pristojbine in najeti nosače, po potrebi vodnike in kuharje. Koče so neoskrbovane in primerno oddaljene za dnevne etape. Večina planincev se odloči za krožno pot, nasprotno kroženju urnega kazalca, ki pot prehodijo v šestih ali več dneh. Nosači so prijetni sopotniki in manj zahtevni ter cenejši kot kenijski ali tanzanijski. Skratka, Ruwenzori vabi!

KOVINSKO NEBO NAD VRHOM

Pred nosači lovimo pot po suhih otočkih suhe trave nad jezerskim bregom. Ko se steza dvigne, je bolj suho in hitro pridobivamo višino mimo lobelij in skozi pravi gozd orjaških senecij. Osem nas je in kar dobro nam gre od nog; zgodnji smo še. Edini težji prehod je grapa, kjer pa je pot dobro nadelana. Še nespora-

Nosač v zgornjem delu doline Bujuku

Senecije in v ozadju vrhovi Stanleya

zum z vodnikom **Ibrahimom Kasindirwo** glede poti do Eleninega bivaka: zamudimo se slabo uro, ki pa jo na strmih pobočjih in prehodih nadoknadimo. Prečimo granitni prag in balvanski labirint in že smo pri bivaku (4540 m). Prazen je; to smo zvedeli že v dolini, zato se odločimo, da gremo po krajšem počitku proti vrhu, ker se vreme lahko spremeni. Nosači so z Ibrahimom odhiteli do Kitandare in pridejo naslednji dan po tovore.

Pripravimo vso opremo in čez nerodne gladke skale in razbito moreno prečimo do roba Eleninega ledenika. Sneg in led sta zmeščana in dereze dobro prijemljejo pod temnimi, s snegom poprhanimi stenami Savojskih vrhov. Ledenik skoraj nima razpoka in hitro dosežemo Stanleyev plato in višino 4800 metrov. Oba najvišja vrhova sta že pred nami; le vreme se kvari. Varljiva sivina ne obeta nič dobrega. Pod značilno obliko Moebiusa sledi zavijejo strmo navzdol ob skalnem rebro Alexandre (5091 m). Spustimo se za več kot sto metrov; škoda jih je, vendar rebro moramo obiti, če hočemo doseči zatrep med obema vrhoma. Razpoke so dobro vidne in označene z markirnimi zastavicami. Na najnižji točki se snidemo s povratniki z vrha. Kratek pozdrav, poizvedba za pot in vsak gre svojo pot.

Pot vijuga navzgor mimo razpoka, sneg je osrežen in prijetno hrsti. Vreme se vztrajno slabša, veter biča sodro, toda brez težav dosežemo sedlo. V zavetju pustimo nahrbtnike, kar v derezah zlezemo čez razčlenjen skalnat skok in po vetrovnem grebenu prilezemo na vrh.

Razgleda skoraj ni, le Alexandra od časa do časa pokaže zanimive snežne tvorbe, podobne andskim gobam. Slutiti je tudi obris Albertove-

ga vrha, ki leži že na zairski strani. Ne ostanemo dolgo na vrhu; spustimo se čez skok in na ledeniku se ujma unese. Zopet se pokažejo vrhovi na nasprotni strani doline Bujuku z značilnim visečim ledenikom Speke, ledeniški potok izpod njega pa takoj v kaskadah zdrvi v dolino.

Počivamo šele na platoju; čeprav je nebo kovinsko sivo, se sneg in led kontrastno odražata na temnih odenkih razbitih skal. Počasi in lenobno izgubljam višino in pozno popoldne smo spet v bivaku, kjer preživimo prijeten in prav nič hladen večer z rdeče obarvanim Mt. Bakerjem. Zjutraj zložimo odvečno prtljago v mornarske vreče: ponje pridejo nosači; mi pa se mimo Scott-Elliotovega prelaza spustimo do dvojnega jezera Kitandara, ki je verjetno najlepši del Ruwenzorija. Še dva dni blatne poti in v dolini bomo.

Ob povratku sem si rekel: nikoli več tja. Toda po letu dni je blatna pot pozabljena - in tam je še toliko lepih vrhov...

Nejcu

MILAN ROMIH

*Nemočen kot ptica brez kril
in sonce brez žarkov,*

*izgubljen kakor list sredi viharja
in jutro brez rose,*

*nesrečen kot otrok brez matere
in srce brez topline*

*slonim nad praznino, ki je nastala,
in jočem za tabo, prijatelj.*